

Biuletenio tematika ir tema

Klimato kaita

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Klimato kaita Lietuvos politinių partijų 2020 ir 2024 metų Seimo rinkimų programose

Esminiai žodžiai

Klimato kaita, aplinkos apsauga, Seimo rinkimai, politinės partijos, partijų programos

Serija ir registracijos numeris

S-2025-4 ir S-2025-5

Leidimo data

2025-06-06

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☒ Teisės aktai ☒ Politinė komunikacija
- ☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
- ☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
- ☐ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
- ☐ Metainformaciniai produktai
- ☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2019 01 01 -
2025 04 28

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
- ☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
- ☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Klimato kaita Lietuvos politinių partijų 2020 ir 2024 metų Seimo rinkimų programose* (S-2025-4 ir S-2025-5). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šiame darbe aptariamos klimato politikos apraiškos dviejų pastarųjų Seimo rinkimų programose:

- apžvelgiamas tarptautinis politinis klimato kaitos problematikos fonas;
- apibendrinami 2020-ųjų metų Seimo rinkimų programose išryškėję pagrindiniai klimato kaitos aspektai;
- trumpai supažindinama su 2020-2024 m. Lietuvoje priimtais svarbiausiais teisės aktais, susijusiais su klimato kaita;
- išsamiau nagrinėjamos įtakingiausių Lietuvos politinių partijų 2024-ųjų metų Seimo rinkimų programų sąsajos su klimato kaitos problematika;
- pateikiama apibendrinimų ir išvagalų.

1. Įžanga

Tiek tarptautiniame, tiek Lietuvos diskurse pabrėžiama, kad klimato kaita ir blogėjanti aplinkos būklė kelia egzistencinę grėsmę ne tik atskiroms šalims ar regionams, bet ir viso pasaulio ekonomikai bei visuomenėms. Akcentuojama, kad dabartiniai gamybos metodai, vartojimo įpročiai ir gyvenimo būdas yra netvarūs, todėl nedelsiant reikia imtis esminių pokyčių. Artimiausiame dešimtmetyje būtina įgyvendinti plataus masto transformacijas, siekiant sustabdyti klimato kaitą, atkurti biologinę įvairovę ir prisitaikyti prie jau įvykusių negrįžtamų klimato kaitos pasekmių.

Būtinios permainos taps nemenku iššūkiu, tačiau kartu atvers plačias galimybes kitokiam – tvariam – augimui. Lietuva, kaip ir visa Europos Sąjunga (ES), siekia spręsti šią egzistencinę problemą žengdama darnaus vystymosi ir žaliojo kurso keliu. Nekvestionuojama, kad Europos žaliasis kursas yra ekonomikos plėtros strategija, kurios tikslas – užtikrinti ekonominį klestėjimą mažinant poveikį klimatui ir saugant aplinką.

Svarbiausi Lietuvos klimato kaitos švelninimo politikos strateginiai siekiai:

- ekonomikos augimas mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimą;
- neutralumas klimatui iki 2050 m. (kaip ir daugelio kitų ES valstybių narių);
- ūkio sektorių ir ekosistemų atsparumo klimato kaitos poveikiui didinimas;
- mažo anglies dioksido kiekio, bet konkurencingos ir socialiai teisingos ekonomikos plėtra taikant darnaus finansavimo ir investavimo būdus.

Klimato kaitos švelninimo sritis neatsiejama nuo visos aplinkosaugos problematikos ir reikalauja greitų sisteminių sprendimų, taip pat visų Lietuvos parlamentinių partijų politinės valios.

Pastariesiems dviem Seimo rinkimams partijų parengtų programų analizė leidžia teigti, kad klimato kaita yra identifikuojama kaip opi spręstina problema. Esmine kovos su klimato kaita priemone kone sutartinai laikomas perėjimas prie atsinaujinančiųjų energijos šaltinių.

Nors problemos yra suprantamos, o sprendimai žinomi, partijų programose vis dar dominuoja tradiciniai siekiai – didinti produktyvumą ir konkurencingumą, kurie, jei bus įgyvendinami netinkamai, gali prieštarauti žaliojo kurso tikslams.

Šiame darbe bendrais bruožais apžvelgiamos 2020-ųjų ir išsamiau nagrinėjamos 2024-ųjų metų Seimo rinkimų programos, parengtos kai kurių Lietuvos politinių partijų. Kaip bus išryškinta, programose iškelta nemažai svarbių aplinkosauginių idėjų, tačiau jas aptariant trūksta konkretumo, išsamumo, nuoseklumo ir ambicingumo.

2. Klimato kaitos neigimo priežastys ir pasekmės

Klimato kaita yra viena svarbiausių šiuolaikinių globalių grėsmių, tačiau ši tema dažnai politizuojama. Dešiniuosius jėgoms atstovaujantys politikai dažnai neigia klimato kaitos problemas arba menkina jų reikšmę, nors mokslinė bendruomenė vieningai pripažįsta, kad klimato kaita yra realus reiškinys, kuris žmonijai kelia didelį pavojų.

Viešojo diskurso analizė atskleidė šias **pagrindines politinio klimato kaitos neigimo priežastis:**

- **ideologinis susiskaldymas.** Klimato kaitos tema dažnai asocijuojama su kairiųjų programinėmis nuostatomis, tokiomis kaip žaliųjų technologijų skatinimas, didesni mokesčiai už anglies dioksido

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

emisijas ir socialinė lygybė. Dešinieji politikai, norėdami pabrėžti savo išskirtinumą ir patraukti rinkėjus, kurie gali būti skeptiškai nusiteikę dėl klimato kaitos klausimų, dažnai šį pragaištingą reiškinį neigia arba stengiasi sumenkinti jo svarbą. Pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) prezidentas Donaldas Trumpas pirmosios savo kadencijos metu (2016–2020 m.) atvirai neigė klimato kaitos grėsmę, vadino ją „apgaulė“ ir 2020-iais metais atšaukė JAV iš Paryžiaus klimato susitarimo. Antrasis JAV pasitraukimas iš šio susitarimo įvyko 2025 m. sausio 21 d. (JAV pasitraukimo iš Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos pasekmės nagrinėtos LNB analitinėje apžvalgoje S-2025-2). Vokietijos dešinioji partija „Alternatyva Vokietijai“ (AfD) taip pat garsėja klimato kaitos neigimu ir priešinimusi riboti ŠESD emisijas.¹

- **Ekonominiai interesai.** Daugelis dešiniųjų politinių jėgų yra glaudžiai susijusios su tradicinėmis pramonės šakomis, tokiomis kaip naftos, dujų ir anglių gavyba. Klimato kaitos grėsmių pripažinimas reikštų sutikimą, kad šios pramonės šakos turi būti apribotos arba transformuotos. Tai gali kirstis su kai kurių politikų ir jų rėmėjų ekonominiais interesais. Pvz., JAV Senato respublikonų lyderis Mitchas McConnellas, kurio veiklą rėmė ir stambūs iškastinio kuro sektoriaus atstovai, ne kartą užkirto kelią su klimatu susijusių teisės aktų priėmimui, motyvuodamas būtinybe saugoti darbo vietas anglių pramonėje. Panašiai buvęs Brazilijos prezidentas Jairas Bolsonaro (pareigas ėjo 2019–2022 m.) ignoravo klimato kaitos grėsmes prioretizuodamas ekonomikos augimą, žemdirbių interesus ir siekį sumažinti jo valdymo laikotarpiu gerokai padažnėjusių miškų gaisrų riziką Amazonijoje.²
- **Klimato skepticizmas.** Kai kurie dešinieji politikai ir jų rinkėjai yra linkę skeptiškai vertinti mokslinių tyrimų duomenis, ypač prieštaraujančius jų pasaulėžiūrai arba politinėms nuostatoms. Klimato mokslas, nors ir remiasi dideliu kiekiu empirinių duomenų, dažnai tampa taikiniu dėl jo asociacijos su „elitistinėmis“ arba „liberaliosiomis“ vertybėmis. 2015 m. JAV senatorius Jamesas Inhofe (pareigas ėjo 1994–2023 m.), norėdamas „įrodyti“, kad klimato atšilimas neegzistuoja, atsinešė į

¹ Granger, A. (2023 m. rugpjūčio 10 d.). The 15 most dangerous climate change deniers in the US. Prieiga per internetą:

<https://utopia.org/guide/the-15-most-dangerous-climate-change-deniers-in-the-us/>

Dembowski, H. (2023 m. kovo 28 d.). Why right-wing populism is often linked to climate denial. Prieiga per internetą:

<https://www.dandc.eu/de/article/some-worlds-richest-people-no-longer-globalisation?page=48>

Gounaridis, D., Newell, P. J. (2024). Climate change denial in the United States: An analysis of public opinion and influencing factors. Prieiga per internetą: <https://www.nature.com/articles/s41598-023-50591-6>

Singh Gill, A. (2023). Climate change and the US right. Prieiga per internetą: <https://www.lse.ac.uk/united-states/for-students/UGRA-Reports-2022-23/Climate-change-and-the-US-right>

Yale University. (2024 m. spalio 23 d.). Yale Experts Explain the Politics of Climate Change. Prieiga per internetą:

<https://sustainability.yale.edu/explainers/yale-experts-explain-politics-climate-change>

European Center for Populism Studies. Climate change denial. ECPS Glossary. Prieiga per internetą:

<https://www.populismstudies.org/Vocabulary/climate-change-denial/>

² Bohr, J. (n. d.). The structure and culture of climate change denial. Prieiga per internetą: <https://www.asanet.org/footnotes-article/structure-and-culture-climate-change-denial/>

Lima, R., Belem, A. L., Lycario, D., Oliveira, Th., Evangelista, S., Massarani, L., Alves, M. (2024). (Un)certainity in science and climate change: A longitudinal analysis (2014-2022) of narratives about climate science on social media in Brazil (Instagram, Facebook, and Twitter). Prieiga per internetą: https://jcom.sissa.it/article/pubid/JCOM_2309_2024_A07/

Tindall, D., Stoddart, M. C., Dunlap, R. E. (2021 m. lapkritis 12 d.). Climate change denial 2.0 was on full display at COP26, but there was also pushback. Prieiga per internetą: <https://allianceforscience.org/blog/2021/11/climate-change-denial-2-0-was-on-full-display-at-cop26-but-there-was-also-pushback>

Carmichael, J. T., Brulle, R. J. (2020). Elite cues, media coverage, and public concern: an integrated path analysis of public opinion on climate change, 2001-2013. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/311446538_Elite_cues_media_coverage_and_public_concern_an_integrated_path_analysis_of_public_opinion_on_climate_change_2001-2013

de Queiroz-Stein, G., Gugliano, A. A., Seifert Jr., C. A., Moser Torquato Luiz, A. M. (2023). Climate Change, Denialism, and Participatory Institutions in Brazil: Effects of the Bolsonaro Government's Environmental Strategy (2019-2022). Prieiga per internetą: <https://www.scielo.br/j/bpsr/a/FByDPnkScQdfsqQ4pBkBXvh/?lang=en&format=pdf>

Araldi, L. (2024 m. liepos 9 d.). The Direct Links Between Southern Brazil's Massive Flooding and Climate Denial. Prieiga per internetą: <https://www.desmog.com/2024/07/09/southern-brazil-flooding-climate-denial-porto-alegre-ricardo-gomes-atlas-network-brasil-paralelo/>
Whitehouse, Sh. (2016 m. liepos 15 d.). Senators call out "web of denial" blocking action on climate change. Prieiga per internetą: <https://www.whitehouse.senate.gov/news/release/senators-call-out-web-of-denial-blocking-action-on-climate-change/>

Senato salę sniego gniūžtę. Klimato skepticizmas ypač paplitęs Australijoje, o žiniasklaidos magnato Ruperto Murdocho valdomi leidiniai nuolat skleidžia abejones dėl mokslo apie klimato kaitą.³

Tarp svarbiausių politinio klimato kaitos neigimo pasekmių:

- **Lėtas sprendimų priėmimas.** Dėl politinio klimato kaitos neigimo gali būti vilkinami arba net suvis stabdomi būtini sprendimai, skirti ŠESD emisijoms mažinti ir prie klimato kaitos poveikio adaptuotis. Pavyzdžiui, JAV prezidento Trumpo administracija per pirmąją jo kadenciją atšaukė per 100 aplinkosaugos sritį reglamentuojančių aktų, taip stabdydama pažangą klimato srityje. Dalis Australijos politikų ir žiniasklaidos, vengdami diskusijos apie būtinybę mažinti teršalų emisijas, didžiulį 2019–2020 m. gaisrų priežastimi įvardijo ne klimato kaitą, o „netinkamą miškų tvarkymą“.⁴
- **Visuomenės susiskaidymas.** Klimato kaitos neigimas gali paskatinti visuomenę dar labiau susiskaldyti, ypač – padidinti priešišumą tarp pasitikinčiųjų mokslo įrodymais ir besiremiančiųjų politinėmis ar ideologinėmis nuostatomis. JAV tyrimai rodo, kad apie 15 proc. amerikiečių vis dar mano, jog klimato kaita nėra reali. Toks skepticizmas ypač paplitęs tarp respublikonų rinkėjų, ypač pietinėse ir centrinėse valstijose. Socialiniuose tinkluose daugiau nei pusė su klimato kaita susijusių žinučių buvo neigiamos arba problemą menkinančios.⁵
- **Neefektyvus tarptautinis bendradarbiavimas.** Nemenką įtaką globaliai klimato politikai turinčių didžiųjų valstybių, pavyzdžiui, JAV ar Kinijos, tęsiamas klimato kaitos grėsmių neigimas ir atsisakymas bendradarbiauti gali apsunkinti tarptautinių iniciatyvų, tokių kaip Paryžiaus klimato susitarimas, įgyvendinimą. Konkrečiai, po tuometės JAV Atstovų Rūmų pirmininkės Nancy Pelosi 2022 metų rugpjūčio mėnesio vizito į Taivaną Kinija sustabdė derybas su JAV dėl klimato, parodydama, kad geopolitiniai nesutarimai gali tiesiogiai paveikti klimato politiką pasauliniu mastu. Iki šio įvykio klimato klausimai buvo viena iš nedaugelio sričių, kuriose didžiausios pasaulio teršėjos JAV ir Kinija palaikė konstruktyvų dialogą ir bendradarbiavo.⁶

³ Quackenbush, C. (2020 m. balandžio 28 d.). Covering climate change and countering skepticism in Australia. Nieman Reports. Prieiga per internetą: <https://niemanreports.org/covering-climate-change-and-countering-skepticism-in-australia/>

⁴ So, K. (2024 m. liepos 18 d.). Climate deniers of the 118th Congress. Prieiga per internetą:

<https://www.americanprogress.org/article/climate-deniers-of-the-118th-congress/>

Luke, Ch. (2020 m. balandžio 30 d.). The dangers of climate denial in Australia. Prieiga per internetą: <https://earth.org/australia-climate-denial/>

⁵ Foreign Press Correspondents USA. (n. d.). What to know about high levels of climate change denial in the U.S. Prieiga per internetą:

<https://foreignpress.org/journalism-resources/what-to-know-about-high-levels-of-climate-change-denial-in-the-us>

⁶ Moore, S. (2024 m. spalio 9 d.). Climate action in the age of great power rivalry: What geopolitics means for the climate. Prieiga per internetą: <https://kleinmanenergy.upenn.edu/research/publications/climate-action-in-the-age-of-great-power-rivalry-what-geopolitics-means-for-the-climate/>

Lau, S. (2022 m. rugpjūčio 5 d.). China suspends climate talks with US. Politico Europe. Prieiga per internetą:

<https://www.politico.eu/article/china-suspends-climate-talks-with-us/>

Logan, K., Shuo, L. (n. d.). On U.S.-China Relations & Climate. What's at Stake for Asia in the 2024 U.S. Election. Prieiga per internetą:

<https://asiasociety.org/policy-institute/us-china-relations-climate>

Lo, J. (2022 m. rugpjūčio 8 d.). US-China climate working group cancelled after Pelosi's Taiwan visit. Prieiga per internetą:

<https://www.climatechangenews.com/2022/08/08/us-china-climate-working-group-cancelled-after-pelosi-taiwan-visit/>

Mariani, P. (2025 m. vasario 2 d.). Climate change and international cooperation. Prieiga per internetą:

<https://www.sir.advancedleadership.harvard.edu/articles/climate-change-and-international-cooperation>

Saha, S., Lee, L. (2024 m. lapkričio 27 d.). The case for a new international climate policy: Where the US should go next on climate. Prieiga per internetą: <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/the-case-for-a-new-international-climate-policy-where-the-us-should-go-next-on-climate?lang=en>

Sciences Po Paris School of International Affairs. (2025 m. kovo 7 d.). Event summary: 10 years after the Paris Agreement – Insights from climate leaders on multilateralism and the future of climate action. Prieiga per internetą: <https://www.sciencespo.fr/psia/chair-sustainable-development/2025/03/07/event-summary-10-years-after-the-paris-agreement-insights-from-climate-leaders-on-multilateralism-and-the-future-of-climate-action/>

Kaschowitz, S. (n. d.). Climate cooperation in a divided world. Prieiga per internetą: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/wien/21922.pdf>

Būtina suvokti, kad politinis klimato kaitos neigimas nėra vien abstrakti sąvoka ar mažareikšmis reiškiny – tai dalies visuomenės pozicija, lemianti konkrečius sprendimus ir pasekmes, kurios daro įtaką tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

3. ES politinių partijų klimato kaitos dimensija

Europos Sąjungos politinių partijų programose klimato kaitos klausimai užima svarbią vietą, tačiau atitinkamos nuostatos ir prioritetai skiriasi pagal ideologinį spektrą ir regioninius ypatumus.

Dauguma pagrindinių **Europos Parlamento (EP)** politinių grupių, pvz., Žaliųjų ir Europos laisvojo aljanso frakcija, Socialistų ir demokratų pažangiojo aljanso frakcija, frakcija „Atnaujinkime Europą“, aktyviai remia ambicingus klimato tikslus, įskaitant **Europos klimato teisės akte nustatytą siekį iki 2050-ųjų metų tapti klimatui neutraliu žemynu ir tarpinį tikslą – iki 2030-ųjų metų sumažinti ŠESD emisijas bent 55 proc.**

Kraštutinei dešinei EP priskiriama Europos konservatorių ir reformuotojų (ECR) frakcija klimato politikos atžvilgiu dažnai yra kritiškesnė, labiau pabrėžia ekonominį augimą ir energijos prieinamumą, kartais skeptiškai vertina griežtą reguliavimą ir jo poveikį pramonei bei darbo vietoms. Nors kartais ECR randa kompromisų su kitomis EP politinėmis grupėmis, šios frakcijos pozicija dažnai stabdo ambicingesnės klimato politikos priėmimą.

Europos Sąjungos mastu įvairūs politiniai klimato kaitos aspektai taip pat vertinami nevienareikšmiškai. Nors ES yra įsipareigojusi iki 2050 m. pasiekti neutralumą klimatui, kai kurios šalys narės, ypač Rytų Europos valstybės, dėl ekonominės priklausomybės nuo iškastinio kuro ilgą laiką priešinosi ar tebesipriešina griežtiems taršos emisijų mažinimo tikslams. Pavyzdžiui, Lenkija, siekdama apsaugoti savo anglių pramonę ir darbo vietas joje, ilgai kovojo dėl išimčių ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taisyklėse.⁷ Kai kurios dešinėsios partijos, pavyzdžiui, jau minėta Vokietijos AfD, neigia klimato kaitą arba menkina jos svarbą, kritikuodamos ES klimato politiką kaip pernelyg brangią ir žalingą ekonomikai. Tai daro poveikį vyriausybėms ir gali stabdyti ambicingų klimato įstatymų priėmimą.

AfD yra viena ryškiausių dešiniųjų partijų Europoje, atvirai neigiančių arba menkinančių žmogaus įtaką klimato kaitai. Partijos vadovybė viešai skelbia abejojanti moksliniu konsensusu dėl žmogaus sukeltų klimato pokyčių ir teigia, kad klimato politika yra „ideologinė“, o ne racionali veikla. AfD dažnai pabrėžia, kad klimato politika yra pernelyg brangi, žalinga ekonomikai – veda prie deindustrializacijos ir aukštų energijos kainų.⁸ Be to, AfD aktyviai kritikuoja Europos žaliąjį kursą ir kitas aplinkosaugines iniciatyvas, ragindama jas atšaukti ar smarkiai apriboti.

⁷ Gedimą didžiausioje Lenkijos elektrinėje pajuto ir Europos šalys. (2021 m. gegužės 18 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1412592/gedima-didziausioje-lenkijos-elektrineje-pajuto-ir-europos-salys>

⁸ Pfeifer, H. (2023 m. birželio 1 d.). Germany's far-right AfD profits from climate change spat. Prieiga per internetą: <https://www.dw.com/en/germanys-far-right-afd-profits-from-climate-change-spat/a-65797438>

Kuner, L. (2024 m. gegužės 24 d.). Populist AfD "sand in the gears" of German climate efforts. Prieiga per internetą: <https://www.cleanenergywire.org/news/populist-afd-sand-gears-german-climate-efforts>

Kyllmann, C. (2025 m. vasario 17 d.). Far-right AfD shifts debate on German climate policy but lacks real say – researcher. Prieiga per internetą: <https://www.cleanenergywire.org/news/far-right-afd-shifts-debate-german-climate-policy-lacks-real-say-researcher>

Nors AfD neturi daugumos ir nėra valdančioji partija, jos retorika ir veiksmai stipriai veikia Vokietijos viešąją nuomonę bei politinę darbotvarkę. AfD pareiškimai ir protestai prieš klimato politiką didina politinį spaudimą Vyriausybei, skatina visuomenės poliarizaciją ir gali trukdyti priimti ar įgyvendinti didesnius klimato tikslus, ypač regioniniu lygmeniu. Pavyzdžiui, kai kuriose Vokietijos žemėse AfD prisidėjo prie sprendimų, ribojančių vėjo energetikos plėtrą.

Europos žaliojo kurso padariniai ES saugumo perspektyvoje nagrinėti LNB analitinėje apžvalgoje S-2023-9; 2024 m. Europos Parlamento rinkimų rezultatai Europos žaliojo kurso kontekste analizuoti apžvalgoje S-2024-7.

Apskritai politinės jėgos, kategoriškai neigiančios klimato kaitą arba raginančios jos nesureikšminti, kritikuojančios ES klimato darbotvarkę kaip ekonomiškai žalingą, prisideda prie politinio spaudimo, kuris gali stabdyti ambicingesnių kovos su klimato kaita strategijų įgyvendinimą tiek nacionaliniu, tiek Bendrijos lygmenimis.⁹

4. Klimato kaita 2020-ųjų metų Seimo rinkimų partijų programose

2020 m. Seimo rinkimų programose kai kurios politinės partijos deklaravo siekį eiti „žaliuoju keliu“. Išskirtinos dvi „žaliausios“ parlamentinės partijos – Lietuvos socialdemokratų (LSDP) ir Lietuvos žaliųjų, savo programose paminėjusios daugiausia aplinkosauginių temų ir siūliusios ekonomiką vystyti žiedinės ekonomikos principais, palankiais gamtai ir klimatui. Šiuo požiūriu kiek atsiliko Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD), Laisvės partija, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis (LS) ir Lietuvos socialdemokratų darbo partija. Kitų politinių jėgų programose aplinkosaugos ir žaliojo kurso klausimams buvo skirta mažiau dėmesio.

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (LVŽS) tuometinėje programoje rėmėsi nacionaliniais strateginiais dokumentais, tokiais kaip „2021–2030 metų nacionalinis pažangos planas“, „Ateities ekonomikos DNR planas“ ir „Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m.“ Atkreiptinas dėmesys, kad 2020 m. rinkimų kampanijoje LVŽS, pristatydamą savo „žaliąjį kursą“, rėmėsi ne tik partijos rinkimų programos preambule, bet ir strateginiais valstybės politikos dokumentais ar jų fragmentais. Šie valstybės dokumentai nėra laikytini partijos rinkimų programa, todėl jų lyginimas su kitų partijų programomis būtų buvęs nekorektiškas.

Analizuojant, kiek vietos klimato kaitai skirta **2020 metų partijų programose, išryškėjo šie aspektai:**

- Lietuvos žaliųjų partijos programoje klimato kaita minėta dažniausiai ir įvairiuose kontekstuose, tačiau šios partijos galimybės daryti įtaką Seime santykinai nedidelės.
- Laisvės partijos, LS, LSDP ir TS-LKD programose klimato kaitos ir aplinkosaugos intencijos vertintinos gerai.

⁹ Europos Vadovų Taryba. (2025 m. vasario 21 d.). Klimato kaita: ką daro ES. Prieiga per internetą:

<https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/climate-change/>

Europos Komisija. (2023 m. birželio 28 d.). Bendras komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Naujas požiūris į klimato ir saugumo sąsają. Klimato kaitos ir aplinkos būklės poveikio taikai, saugumui ir gynybai mažinimas. Prieiga per internetą: <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/download/file/082d290888cabcf13018972de30997c4f>

Maslin, M. (2019 m. lapkričio 28 d.). The five corrupt pillars of climate change denial. Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/the-five-corrupt-pillars-of-climate-change-denial-122893>

Carius, A. (2019). Climate Change Denial In Politics. Envi Peti Joint Hearing „Climate Change Denial“. Prieiga per internetą:

<https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162143/Presentation%20Alexander%20Carius%20.pdf>

STRATA. (2024). Europos Sąjungos strateginės aplinkos, raidos tendencijų, teisėkūros ir politikos prioritetų prognozavimas, Lietuvai rengiantis pirmininkauti ES Tarybai 2027 m. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2025/01/URM-ES2027-tyrimas-final.pdf>

- Darbo partijos ir partijos „Laisvė ir teisingumas“ programose apie klimato kaitą tik užsiminta, o Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos (LLRA-KŠS) ir Lietuvos socialdemokratų darbo partijos programų nuostatos labiau deklaratyvios.
- Apskritai klimato kaita paminėta visų parlamentinių partijų programose, tai rodo, kad problema yra suprantama kaip itin svarbi.
- Visos partijos akcentavo transporto plėtrą, tačiau nepateikė konkrečių ŠESD emisijų mažinimo planų.
- Visos partijos žadėjo skatinti atsinaujinančiųjų išteklių energetiką ir didinti miškingumą šalyje, tačiau programose trūko aiškumo dėl miškų tvarkymo strategijos.
- Prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių aptarimas nebuvo pakankamai išplėtotas nė vienos partijos programoje, nors Laisvės partijos, LS ir LSDP programose buvo užuominų apie veiklos diversifikavimą ir žiedinę ekonomiką.

Kalbant apie partijų, pretendavusių į praėjusios kadencijos Seimą, aplinkosauginius akcentus, galima paminėti, kad LSDP išreiškė palaikymą Paryžiaus susitarimui ir žaliajam kursui, tačiau jos programoje trūko konkrečių tikslų. TS-LKD žadėjo peržiūrėti finansines priemones, prioritetą teikiant mažai CO₂ išmetančioms sritims. LS pabrėžė pramonės „anglies pėdsako“ mažinimą ir siekį tapti klimatui neutraliais piliečiais. LSDP išsiskyrė programiniu tikslu ilgainiui atsisakyti iškastinio kuro. Kitų partijų programose vyravo bendro pobūdžio teiginiai, bei vystymosi, inovacijų, naujų galimybių retorika.

Apskritai partijų programose kelta nemažai svarbių aplinkosauginių idėjų ir tikslų, tačiau trūko konkretumo, išsamumo, nuoseklumo ir ambicingumo. Vertinant partijų deklaruojamų aplinkosauginių siekių realumą svarbiausias rodiklis yra jų suderinamumas su ekonominiais tikslais: ar numatoma kartu su ES įgyvendinti pagrindinę žaliojo kurso užduotį – pertvarkyti ekonomiką į klimatui neutralią, kuo labiau atsietą nuo išteklių eikvojimo ir palankią aplinkai. Šiuo klausimu partijų pozicijos skyrėsi.

Matyti, kad 2020 metais klimato kaita partijų buvo pripažįstama kaip opi problema. Pagrindine kovos su šiuo reiškiniu priemone kone sutartinai laikytas perėjimas prie atsinaujinančiųjų energijos šaltinių. Vis dėlto **programose trūko dėmesio šiems aspektams:**

- prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėms;
- konkretiems tikslams ir įsipareigojimams, ypač dėl ŠESD emisijų mažinimo;
- ŠESD neutralizavimui pasitelkiant natūralius gamtinius procesus;
- atsinaujinančiųjų energijos išteklių tvarumui, ypač biokuro tiekimo ekologinėms riboms;
- ekonomikos pertvarkymui į žiedinę;
- tvarių ir ekologinių žemės ūkio praktikų skatinimui;
- aiškesniam strateginiam požiūriui į miškininkystę;
- konkretnėms atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtros kryptims.

Nors problemos suvoktos, o jų sprendimai jau tuomet buvo žinomi, partijų programose tebedominavo tradiciniai siekiai, pvz., didinti produktyvumą ir konkurencingumą, kurių netinkamas įgyvendinimas galėjo kirstis su žaliojo kurso tikslais. Matomas akivaizdus dalies partijų nusiteikimas sukti link žalesnės ekonomikos ir tvaresnės plėtros, vis dėlto programų ambicingumas aplinkosaugos klausimu skyrėsi. Galima konstatuoti, kad 2020-ųjų metų rinkimų į Seimą išvakarėse stigo vieningos parlamentinių partijų pozicijos ir ambicijų, kurios būtų leidusios tikėtis greito proveržio aplinkosaugos srityje.¹⁰

5. Reikšmingiausi 2020-2024 m. laikotarpiu Lietuvoje priimti klimato aktai

2020-2024 m. Lietuvoje priimti keli svarbūs dokumentai, skirti įgyvendinti nacionalinę klimato politiką, mažinti ŠESD emisijas ir prisitaikyti prie klimato kaitos.

2021 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Nacionalinę klimato kaitos valdymo darbotvarkę¹¹, kurioje nustatyti trumpalaikiai (iki 2030 m.), vidutinės trukmės (iki 2040 m.) ir ilgalaikiai (iki 2050 m.) Lietuvos klimato kaitos valdymo politikos tikslai. Dokumente ypatingas dėmesys skiriamas iškastinį kurą naudojančioms energetikos, transporto, pramonės, žemės ūkio, atliekų ir miškininkystės sektoriams – numatyta mažinti jų išmetamų ŠESD kiekių ir didinti šių teršalų absorbciją. Iki 2030-ųjų metų planuojama atsisakyti iškastinio kuro atskiruose sektoriuose, o iki 2050-ųjų metų pasiekti visišką ekonomikos neutralumą klimatui. Darbotvarkę patvirtinančiu nutarimu atšaukta 2012 m. priimta Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija.

Kadencijos metu rengti ir priimti **Klimato kaitos valdymo įstatymo pakeitimų projektai**, skirti atnaujinti teisės aktus pagal naujausius ES reglamentus ir tobulinti klimato politikos įgyvendinimą.^{12, 13}

Darbą baigianti tuometė Vyriausybė 2024 metų gruodžio mėnesį nutarimu patvirtino **Nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą 2021-2030 m.**,¹⁴ susijusį su klimato kaitos valdymu ir energetikos nepriklausomybės didinimu. Jame nustatyti konkretūs veiksmai ir tikslai, kaip Lietuva sieks mažinti išmetamų teršalų kiekių ir prisitaikyti prie klimato kaitos.

¹⁰ Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga. Programa. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://lvzs.lt/programa/>
Aktyvi koalicija. (n. d.). Rinkimai 2020. Prieiga per internetą: <https://www.akoalicija.lt/rinkimai2020>
Partija „Laisvė ir teisingumas“. (2020 m. birželio 3 d.). Laisvė ir Teisingumas. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų programa. Prieiga per internetą: <https://laisve-teisingumas.lt/Laisve-ir-Teisingumas-Rinkimu-programa.pdf>
Laisvės partija. (n. d.). Laisvės partijos 2020 m. Seimo rinkimų programa. Prieiga per internetą: <https://www.laisvespartija.lt/wp-content/uploads/2020/06/Laisv%C4%97s-partijos-2020-m.-Seimo-rinkim%C5%B3-programa.pdf>
Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga. (n. d.). LVŽS rinkimų programa. Prieiga per internetą: <https://sena.lvzs.lt/lt/apie-mus/programa/2020-seimo-rinkim%C5%B3-programa>

¹¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimas Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės patvirtinimo Nr. XIV-490. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7eb37fc0db3311eb866fe2e083228059>

¹² Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. lapkričio 18 d. Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo Nr. XI-329 pavadinimo, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 12-1, 13, 20 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo ir įstatymo papildymo 12-2 straipsniu ir penktuoju-2 skirsniu įstatymas Nr. XIV-674. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/41fa3033487d11eca8a1caec3ec4b244>

¹³ Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. birželio 20 d. Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymo Nr. XI-329 pakeitimo įstatymas Nr. XIV-2783. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e28f830232f11efb121d2fe3a0eff27>

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021-2030 m., patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1069. Prieiga per internetą: <https://lr.lt/media/viesa/saugykla/2024/12/LDBbI9WHsOc.pdf>

Į Lietuvai klimato kaitos keliamus iššūkius atsižvelgiama ir **2024 m. Seimo parengtoje Valstybės pažangos strategijoje – Valstybės ateities vizijoje „Lietuva 2050“**.¹⁵

Taigi, 2020–2024 m. kadencijos Seimas ir Vyriausybė aktyviai dirbo atnaujinami ir priimdami nacionalinius aktus, reikšmingus siekiant ES klimato politikos tikslų ir Lietuvos įsipareigojimų pagal Paryžiaus susitarimą.¹⁶

6. Klimato kaita 2024-ųjų metų Seimo rinkimų partijų programose

2024–2028 m. Seimo kadencijos parlamentinių partijų rinkimų programinės nuostatos dėl klimato kaitos yra svarbus politinis klausimas, glaudžiai susijęs su Lietuvos įsipareigojimais Europos Sąjungos ir tarptautiniu lygmenimis. Taip pat jos atspindi reakciją į kylančius aplinkosaugos iššūkius.

Išryškėjusios kelios bendros aptariamojo laikotarpio **programinių nuostatų tendencijos:**

- **klimato kaitos problematikos pripažinimas.** Pagrindinės partijos pripažįsta klimato kaitą kaip realų, reikšmingą ir tam tikrų sunkumų keliantį procesą.
- **Energetikos pertvarka.** Didelis dėmesys skiriamas atsinaujinančiosios energetikos plėtrai, siekiama didinti energetinį efektyvumą ir mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro. Dauguma partijų pabrėžia būtinybę didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių, ypač saulės ir vėjo energijos, dalį energetikos sektoriuje. Pastatų, pramonės ir transporto energetinio efektyvumo didinimas svarbus visoms partijoms.
- **Transporto sektoriaus dekarbonizacija.** Siūloma skatinti elektromobilių, viešojo transporto ir kitų tvarių susisiekimo priemonių plėtrą.
- **Žemės ūkio ir miškininkystės sektorių transformacija.** Pabrėžiama būtinybė pereiti prie tvaresnio žemės ūkio, skatinti miškų apsaugą ir didinti jų anglies dioksido absorbcijos pajėgumą.
- **Prisitaikymas prie klimato kaitos padarinių.** Numatoma mažinti klimato kaitos poveikį infrastruktūrai, žemės ūkiui ir visuomenės sveikatai.

Kaip bus matyti, partijų programinės nuostatos skiriasi priklausomai nuo jų politinės ideologijos ir prioritetų. Kai kurios partijos (LS, TS-LKD) akcentuoja technologijų ir inovacijų vaidmenį švelninant klimato kaitą, kitos, pvz., LSDP, pabrėžia socialinio teisingumo ir ekologinio tvarumo principus. Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ programoje daug dėmesio skiriama žaliosios ekonomikos plėtrai ir tvariam vystymuisi.¹⁷

¹⁵ Lietuvos Respublikos Seimas. (2024). Valstybės pažangos strategija Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=83422

¹⁶ Aplinkos ministerija. (2024). Klimato kaitos programos 2024 m. lėšų panaudojimo ataskaita. Prieiga per internetą: <https://am.lrv.lt/public/canonical/1741759877/15268/2024%20m.%20KKP%20I%C4%97%C5%A1%C5%B3%20panaudojimo%20ataskaita.pdf>

STRATA. (2022). Klimato kaitos, aplinkos ir žaliosios transformacijos iššūkių sprendimo galimybių studija. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2024/01/Klimato-kaitos-aplinkos-ir-zaliosios-transformacijos-issukiu-sprendimo-galimybiu-studija.pdf>

¹⁷ Baltijos aplinkos forumas. (2024). Partijų aplinkosauginis reitingas. Prieiga per internetą: <https://bef.lt/partijos-2024/>

LSDP 2024 m. rinkimų programos prioritetai klimato kaitos kontekste:

- **atsinaujinančioji energetika.** Akcentuojama atsinaujinančiųjų šaltinių energetikos plėtra, elektros tinklų modernizavimas ir energijos kaupimo technologijų diegimas. Nuostatos dėl žaliojo vandenilio ir biometano panaudojimo transporto bei pramonės sektoriuose atliepia ES klimato neutralumo siekius. Planuojama skatinti biudujų gamybą žemės ūkyje, kad būtų mažinamos teršalų emisijos ir diversifikuojamas energetikos sektorius. Teigiamai vertintinas siekis plėtoti atsinaujinančiosios energetikos infrastruktūrą, ypač vėjo ir saulės elektrinių tinklą. Skiriama dėmesio energetinio skurdo mažinimui, užtikrinant būtiniausių paslaugų, tokių kaip šildymas ir elektros energijos tiekimas, prieinamumą.
- **Tvarus transportas.** Programoje numatoma plėtoti elektromobilių parką, didinti viešojo transporto populiarumą ir skatinti biodegalų naudojimą. Tai ypač svarbu žinant, kad transporto sektorius generuoja apie 30 proc. Lietuvos CO₂ emisijų. Konkretus žingsnis link didesnio miestų tvarumo – elektromobilių įkrovimo infrastruktūros plėtra prie daugiabučių namų. Taip pat pabrėžiama viešojo transporto sistemos vystymo svarba.
- **Žiedinė ekonomika.** Užtikrinant tvarų vartojimą ir efektyvų atliekų tvarkymą, pabrėžiamas perėjimas prie žiedinės ekonomikos modelio. Numatyta skatinti ekologinius ūkius ir ekologiškas žemės ūkio praktikas. Taip pat svarbus aspektas – dėmesys gyvenimo sąlygoms kaimo vietovėse kaip alternatyvai urbanizacijai.
- **Pastatų renovacija.** Kvartalinė daugiabučių renovacija, kai prioritetas teikiamas energijos taupymui ir padengiama iki 50 proc. išlaidų, leistų sumažinti šildymo sektoriaus dujų emisijas.
- **Aplinkosauga ir išteklių valdymas.** Dėmesys aplinkai ir atsakingam jos išteklių naudojimui, taip pat sisteminis požiūris į atliekų tvarkymą.

LSDP programa daugiausia orientuota į klimato kaitos švelninimo priemones, tačiau nepateikiama konkrečių planų, kaip bus reaguojama į jau neišvengiamus klimato kaitos padarinius, pavyzdžiui, ekstremalias oro sąlygas. Trūksta detalių apie ekologinių projektų finansavimo šaltinius ir apimtis. Taip pat neaptariama galimybė aktyviau integruotis į Baltijos jūros regiono klimato veiksmų planus. Be to:

- programoje nėra aiškiai apibrėžta, kaip bus siekiama ES keliamų CO₂ emisijų mažinimo iki 2030 m. tikslų.
- Trūksta konkrečių veiksmų planų, ypač dėl regioninių šilumos sistemų.
- Nekalbama apie miestų planavimo pokyčius, kurie leistų sumažinti gyventojų mobilumo poreikį.
- Neapibrėžta, kaip bus sprendžiami galimi prieštaravimai tarp žemės ūkio našumo didinimo ir aplinkosaugos reikalavimų.
- Nepakankamai išryškinta miesto ir kaimo simbiozė, pasigendama konkrečių idėjų, kaip stiprinti miesto ir kaimiškų vietovių tarpusavio ryšius ir bendrą plėtrą.

Paškevičiūtė, L. (2024 m. balandžio 18 d.). Rinkimų žaliasis meniu: ką partijos žada mūsų aplinkai? Prieiga per internetą:

<https://www.klimatoreporteriai.lt/klimato-politika/lina-paskeviciute-rinkimu-zaliasis-meniu-ka-partijos-zada-musu-aplinkai/>

Laisvės partija. (2024). Rinkimų analizė. Prieiga per internetą: <https://laisve.lt/rinkimu-anali>

Aplinkosaugos koalicija. (2024). Rinkimai 2024. Prieiga per internetą: <https://www.akoalicija.lt/rinkimai-2024>

Aplinkosaugos koalicija. (2024). Detalus vertinimai. Prieiga per internetą: <https://www.akoalicija.lt/rinkimai-2024/detal%C5%ABs-vertinimai>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Cituojant arba naudojant šį šaltinį, nuoroda į Nacionalinę biblioteką yra būtina.

Šioje apžvalgoje pateikiamas turinys nėra oficiali Nacionalinės bibliotekos nuomonė.

LNB / IAS / S / 2025-06-06 / Psl. 10 iš 19

© Nacionalinė biblioteka, 2025 / Слава Україні!

- Nenumatytos konkrečios priemonės biologinei įvairovei apsaugoti, pavyzdžiui, „Natura 2000“ teritorijų plėtra.
- Valstybinėje apskaitoje neminimas ekosisteminių paslaugų įvertinimas.
- Trūksta konkrečių skaitinių įsipareigojimų – nėra aiškių CO2 emisijų mažinimo tikslų procentais iki 2030 m., nors ES reikalauja sumažinti šių teršalų kiekį 55 proc., lyginant su 1990 m. Taip pat nenurodyta, kaip bus siekiama išlaikyti 1,5°C atšilimo ribą.
- Stinga konkrečių planų, kaip mažinti sunkiosios pramonės ir žemės ūkio sektoriaus taršą.
- Planuojama didinti biudžeto pajamas, tačiau nėra aišku, kokia jo dalis bus skirta klimato kaitos prevencijai ir adaptacijai. Nepaisant ES „Fit for 55“ reikalavimų, neužsimenama apie anglies mokesčio įvedimą.
- Trūksta konkrečių priemonių, skirtų didinti atsparumą klimato kaitos poveikiui, pavyzdžiui, miškų atkūrimo, potvynių prevencijos ar karščio bangų valdymo miestuose planų. Nekalbama apie miestų žaliųjų erdvių plėtrą ir vandens išteklių tvarkymo strategijas.
- Nors deklaruojamas energijos prieinamumas visiems, trūksta detalių, kaip bus užtikrinta, kad žaliosios energetikos plėtra nepabrangintų energijos mažas pajamas gaunantiems gyventojams.
- Galimi prieštaravimai tarp skirtingų politikos krypčių, nes kai kurios idėjos (pvz., lengvatos žemdirbiams) gali prieštarauti klimato tikslams, jei būtų skatinamas intensyvus didelės ŠESD emisijas generuojantis ūkininkavimas. Abejonių kelia biodegalų propagavimas be visapusiško jų gyvavimo ciklo poveikio vertinimo.

Apskritai LSDP programoje pastebima ambicija suvienyti socialinę ir ekologinę politikas, tačiau trūksta sisteminio požiūrio į klimato kaitą kaip visas politikos sritis integruojančią temą. Nors numatomi svarbūs struktūriniai pokyčiai energetikos ir transporto sektoriuose, nepakankamai dėmesio skiriama švietimo sistemos vaidmeniui rengiant visuomenę ilgalaikiams pokyčiams. Programoje yra progresyvių atsinaujinančiosios energetikos ir transporto sričių elementų, tačiau be konkrečių skaitinių tikslų, griežtesnių reguliavimo priemonių ir socialinės apsaugos mechanizmų Lietuvos tapimas klimatui neutralia valstybe gali likti tik deklaratyviu siekiu.¹⁸

TS-LKD programinis manifestas „Ginti ir auginti“¹⁹ klimato kaitos kontekste nėra pakankamai išsamus.

Nors dokumente pabrėžiama energetinė nepriklausomybė ir ekonomikos dekarbonizacija, konkrečių įsipareigojimų ar aiškiai apibrėžtų tikslų šiose srityse stinga.

¹⁸ Lietuvos socialdemokratų partija. (2024). Lietuvos socialdemokratų partijos rinkimų į Seimą programa. Prieiga per internetą:

<https://www.lsdpl.lt/wp-content/uploads/2024/08/LSDP-programa-2024.pdf>

Lietuvos socialdemokratų partija. (2024). Valstybė, kuri veikia: LSDP Seimo rinkimų programa ir kandidatų sąrašas. Prieiga per internetą:

<https://www.lsdpl.lt/straipsniai/partijos-naujienu-valstybe-kuri-veikia-lsdpl-seimo-rinkimu-programa-ir-kandidatu-sarasas/>

Lietuvos socialdemokratų partija. Aplinkos apsauga. Prieiga per internetą: <https://www.lsdpl.lt/straipsniai/aplinkos-apsauga/page/2/>

Lietuvos socialdemokratų partija. (2023 m. rugsėjo 27 d.). Socialdemokratai reikalauja D. Kreivio atsistatydinimo: elektros rinkos liberalizavimas patyrė visišką fiasko. Prieiga per internetą: <https://www.lsdpl.lt/straipsniai/partijos-naujienu-socialdemokratai-reikalauja-d-kreivio-atsistatydinimo-elektros-rinkos-liberalizavimas-patyre-visiska-fiasko/>

LSDP patvirtino rinkimų Seimo programą: sieks socialinio teisingumo, stiprins šalies gynybinius pajėgumus. (2024 m. birželio 15 d.). Prieiga per internetą: https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2024/06/15/news/lspd-patvirtino-rinkimu-seimo-programa-sieks-socialinio-teisingumo-stiprins-salies-gynybinius-pajegumus-32446609#google_vignette

¹⁹ Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai. TS-LKD manifestas ateities Lietuvai. (2024). Prieiga per internetą: <https://tsajunga.lt/programa/>

TS-LKD skelbia, kad **daugiau dėmesio bus skiriama miškams – ne mažiau kaip 30 proc. jų bus saugomi, o trečdalis šios dalies – griežtai**. Vis dėlto, šie siekiai labiau orientuoti į gamtos apsaugą, o ne tiesiogiai į klimato kaitos švelninimą. Toks požiūris atitinka ES biologinės įvairovės strategijos kryptį, tačiau ekspertai pabrėžia, jog, siekiant efektyviai prisidėti prie klimato krizės švelninimo, būtina ne tik didinti saugomų teritorijų plotą, bet ir užtikrinti jų kokybę bei tvarų miškų tvarkymą. 2020 m. duomenimis, Lietuvoje saugomos teritorijos sudaro apie 17 proc. šalies ploto²⁰, o griežtai saugomų teritorijų dalis yra dar mažesnė, todėl TS-LKD siūlymai reikštų reikšmingus pokyčius šioje srityje.

Manifeste pabrėžiamas siekis užsitikrinti visišką nepriklausomybę nuo rusiškų energijos išteklių, paankstinti sinchronizaciją su kontinentinės Europos elektros tinklais, taip pat **sparčiau plėtoti atsinaujinančiąją energetiką**. Teigiama, kad Lietuva jau 2027 m., o ne 2030 m., galės pasigaminti reikiamą elektros energijos kiekį iš atsinaujinančiųjų šaltinių. Tačiau dokumente nėra aiškiai įvardytų nacionalinių ŠESD mažinimo tikslų ar konkrečių priemonių, kaip Lietuva sieks ilgalaikių klimato neutralumo įsipareigojimų, nustatytų tiek ES, tiek nacionalinėse strategijose. Programoje suformuluoti klimato kaitos švelninimo tikslai dėl taršos mažinimo, atsinaujinančiosios energetikos plėtros ir kitų svarbių su klimato kaita susijusių sferų ne tik sustiprintų partijos įsipareigojimus klimato politikos srityje, bet ir užtikrintų nuoseklesnį indėlį į nacionalinius ir tarptautinius klimato siekinius.²¹

Svarbiausios su klimato kaita susijusios partijos „Nemuno aušra“ 2024 m. programinės nuostatos:

- **miškų kirtimų stabdymas.** Partija įsipareigoja stabdyti plynus miškų kirtimus ir kurti miškų išsaugojimo strategiją – tai tiesiogiai susiję su CO2 absorbcijos didinimu. Vis dėlto konkretūs miškų atkūrimo ar biologiškai vertingų plotų apsaugos mechanizmai neaptariami.
- **Žaliosios energetikos skatinimas.** Lakoniškai užsimenama apie ketinimą tęsti žaliosios energetikos skatinimo politiką, tačiau nei konkrečių investicijų į atsinaujinančiąją energetiką planų, nei ŠESD emisijų mažinimo tikslų nėra.
- **Valstybinių įmonių pertvarka.** Siekiant valdyti elektros ir dujų kainas planuojama peržiūrėti energetikos įmonių veiklos modelius. Šis punktas galėtų būti susijęs su perėjimo prie žaliosios energetikos spartinimu, tačiau programoje dominuoja ekonominis, o ne klimato motyvas.
- **Žaliojo kurso stabdymas.** Argumentuojant socialine atskirtimi ketinama stabdyti žaliajo kurso priemones žemės ūkyje. Šis sprendimas gali sulėtinti ekologinio ūkininkavimo praktikų diegimą, nors pastaraisiais metais klimato kaitos poveikis žemės ūkiui tapo akivaizdus.
- **Regionų verslo skatinimas.** Numatomos finansinės paskatos smulkiam ir vidutiniam verslui regionuose, tačiau nenurodyta, ar šios priemonės bus susietos su žaliąja ekonomika.

„Nemuno aušros“ programoje nekalbama apie prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, t. y. nepateikta jokių konkrečių planų dėl potvynių prevencijos, miestų atsparumo karščiui didinimo ar kritulių

²⁰ Visuotinė lietuvių enciklopedija (2018). Lietuvos saugomos teritorijos. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-saugomos-teritorijos/>

²¹ Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai. TS-LKD manifestas ateities Lietuvai. (2024). Prieiga per internetą: <https://tsajunga.lt/programa/>

valdymo sistemų. Taip pat nėra nuostatų dėl CO2 taršos ribojimo pramonėje ar transporto sektoriuje. Be to, projektuojamas nesuderinamumas su ES klimato politika – užmojis atsisakyti žaliojo kurso priemonių gali prieštarauti Bendrijos reikalavimams. Partija iš dalies perima klimato kaitos diskursą, bet nedaro jo centriniu politikos projektu. Tai atitinka partijos deklaruojamą ideologinę laikyseną – socialiai konservatyvų centrą kairėje.²²

Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ 2024 m. programoje klimato kaitos klausimams skiriama nemažai dėmesio – keliama ambicingi tikslai ir projektuojamos konkrečios priemonės energetikos, transporto, žemės ūkio, atliekų tvarkymo ir kitiems sektoriams:

- planuojama **atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtra** jūroje, ant žemės ir ant pastatų stogų. Iki 2028-ųjų metų 100 proc. elektros energijos turėtų būti pagaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių, be to, Lietuva turėtų tapti tokios energijos eksportuotoja. Taip pat planuojama didinti energetinį efektyvumą – įgyvendinti daugiabučių renovacijos proveržio strategiją, skatinti gyventojus naudoti šilumos siurblius, tobulinti reguliacinę aplinką ir paramos priemones, skirtas elektros energijos kaupimo sprendimams diegti.
- Siekiant **transporto sektoriaus dekarbonizacijos** numatoma parama įsigyjantiems elektra varomus automobilius bei elektromobilių įkrovimo stotelių infrastruktūros plėtra. Taip pat planuojama didinti biodujomis varomų autobusų parką, gerinti susisiekimą viešuoju transportu regionuose, plėtoti geležinkelių infrastruktūrą.
- Numatoma **žemės ūkio ir miškininkystės sektorių transformacija** – žadama remti ekologinės produkcijos gamybą, trumpąsias maisto grandines, kooperaciją žemės ūkyje. Ketinama uždrausti plynus miško kirtimus saugomose teritorijose, griežtinti miškų kirtimo priežiūrą, didinti miškų rekreacinę vertę.
- Ketinama užtikrinti **efektyvesnį atliekų perdirbimą ir antrinį panaudojimą**, mažinti atliekų tvarkymo mokesčius tinkamai jas rūšiuojantiems gyventojams. Iki 2035 m. perdirbamų komunalinių atliekų dalis turėtų sudaryti ne mažiau nei 70 proc., o sąvartynuose šalinamų atliekų – ne daugiau kaip 2 proc.

Kalbant apie Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ programos pagrindines **stiprybes** klimato politikos kontekste pažymėtina, kad partija formuluoja ambicingus atsinaujinančiosios energetikos plėtos ir neutralumo klimatui tikslus, atitinkančius tarptautinius įsipareigojimus. Be to, aprėpiami įvairūs sektoriai ir priemonės, skirtos tiek klimato kaitai švelninti, tiek prie jos padarinių prisitaikyti. Taip pat, siekiant žaliosios transformacijos ir ekonomikos pertvarkos, pabrėžiamas technologijų ir inovacijų vaidmuo.

Vis dėlto nagrinėjamame dokumente **trūksta** aiškumo dėl finansavimo mechanizmų ir konkrečių žingsnių siekti užsibrėžtų tikslų, todėl kyla abejonių dėl jų realistiškumo. Įgyvendinant programoje numatytus aplinkosauginius tikslus gali kilti nemažai **sunkumų**, pvz., gali tekti priimti sudėtingus politinius sprendimus ir ieškoti kompromisų su įvairiomis interesų grupėmis. Gali kilti iššūkių užtikrinant, kad žalioji

²² Partija „Nemuno aušra“. Programa. (2024). Prieiga per internetą: <https://nemunoausra.eu/ausra/17-programa>

transformacija neturėtų neigiamo poveikio pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms. Be to, partija žada aplinkosaugos tikslus subalansuoti su ekonomikos augimu ir socialine gerove – tai yra sudėtingas, tačiau būtinas uždavinys.

Apibendrinant, Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ programa išsiskiria ambicingais klimato kaitos tikslais ir planuojamomis priemonėmis. Tačiau jos įgyvendinimas pareikalaus didelių pastangų, politinės valios ir gebėjimo spręsti galimas problemas.²³

Liberalų sąjūdis taip pat pripažįsta klimato kaitos iššūkius ir pabrėžia tvaraus vystymosi svarbą. Partija siekia integruoti aplinkosaugos principus į įvairias politikos sritis, įskaitant energetiką, ekonomiką, transportą ir žemės ūkį. LS 2024 m. programoje galima išskirti šias pagrindines programines nuostatas, susijusias su klimato kaita:

- **aplinkosauga ir energetika.** Akcentuojamas perėjimas prie atsinaujinančiųjų energijos šaltinių, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, energijos vartojimo efektyvumo didinimas, inovacijų energetikos sektoriuje skatinimas bei energetinio saugumo didinimas diversifikuojant energijos šaltinius ir tiekėjus. Numatomos ŠESD emisijų mažinimo ir prisitaikymo prie klimato pokyčių priemonės.
- **Ekonomika ir inovacijos.** Palaikomos poveikį aplinkai mažinančios ir tvarią ekonomiką skatinančios inovacijos ir technologijos. Programoje numatytos mokesčių lengvatos ir parama įmonėms, investuojančioms į ekologiškas technologijas. Dėmesio skiriama ir žiedinei ekonomikai, atliekų mažinimo bei perdirbimo klausimams. Verslo sektorius skatinamas dalyvauti sprendžiant klimato problemas.
- **Transportas ir infrastruktūra.** Žadama plėtoti modernią ir ekologišką transporto infrastruktūrą, įskaitant viešąjį transportą, elektromobilių įkrovimo stoteles ir dviračių takus. Programoje akcentuojamas transporto sektoriaus taršos mažinimas ir efektyvaus energijos vartojimo skatinimas.
- **Žemės ūkis.** Numatoma skatinti tvarias, mažiau taršias ir adaptuotis prie pokyčių leidžiančias žemės ūkio praktikas. Palaikoma ekologinės žemdirbystės plėtra ir biologinės įvairovės išsaugojimas.
- **Valstybės ir savivaldos lygiu** planuojama užtikrinti efektyvų gamtos išteklių valdymą ir apsaugą – mažinti taršą ir skatinti tausų resursų vartojimą.

LS 2024 m. programoje klimato kaitos klausimai traktuojami kaip svarbūs ir integruojami į įvairias politikos sritis. Planuojamas energetikos, transporto, žemės ūkio ir kitų sektorių modernizavimas siekiant mažinti klimato kaitos poveikį ir užtikrinti Lietuvos konkurencingumą bei gyventojų gerovę. Vis dėlto partija linkusi laikytis verslui labiau apsimokančių žaliojo kurso nuostatų, o gamtos apsauga lieka žemiausiu prioritetu. Programoje stinga nuoseklumo. Gana gerai įvardijamos esamos aplinkosaugos

²³ Demokratų sąjunga „Vardan Lietuvos“. (2024). Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ 2024–2028 m. Seimo rinkimų programa. Prieiga per internetą: <https://www.demokratai.lt/seimo-rinkimu-programa>
Rinkimai 2024: DS „Vardan Lietuvos“ pristato veiklos programines nuostatas miškų ūkio srityje. (2024). Prieiga per internetą: <https://www.forest.lt/Naujienos/rinkimai-2024-ds-varदानlietuvas-pristato-veiklos-programines-nuostatas-misku-ukio-srityje-copy/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

problemos, bet ne priemonės joms spręsti. Justi nusiteikimas kuo mažiau kištis ir reguliuoti („netrukdyti“).²⁴

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos 2024 m. programoje klimato kaitos klausimas, atspindint santykinę partijos žaliosios politikos tradicijas, integruotas į aplinkosaugos, tvarumo, energetinės nepriklausomybės ir žemės ūkio politiką. Analizuojant programą per klimato kaitos prizmę, galima išskirti šiuos pagrindinius aspektus:

- akcentuojamas **aplinkosaugos ir tvarumo prioritetas** – siekis išsaugoti gamtą ir biologinę įvairovę, mažinti taršą ir prisidėti prie klimato kaitos stabdymo. Partija pabrėžia, kad aplinkosaugos politika turi būti suderinta su ekonomikos vystymu ir socialine gerove. Programoje numatytos gamtos išteklių tausojimo, atliekų mažinimo, žiedinės ekonomikos plėtros priemonės, taip pat atsakingo vartojimo ir gamybos procesų ekologizavimo skatinimas. Dėmesio skiriama ir visuomenės įtraukai į tvaraus miesto planavimą. Palaikomas ekologijos ir tvarumo integravimas į aukštąjį mokslą, numatomos su klimato kaita susijusios studijų programos.
- **Energetinė nepriklausomybė ir švari energetika.** Pabrėžiama energetinės nepriklausomybės svarba, siekis mažinti išorinės energijos tiekimo rizikas ir ŠESD emisijas. Programuojamas energetikos modernizavimas, perėjimas prie atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas. Numatoma skatinti inovacijas ir investicijas į žaliąsias technologijas bei energetikos infrastruktūros atnaujinimą. Palaikoma atsinaujinančiosios energetikos plėtra ir vandenilio technologijų integracija. Žadama spartinti šalies elektros sistemos sinchronizavimą su žemyninės Europos elektros tinklais, taip pat siekti, kad 2030 m. 70 proc. elektros energijos būtų pasigaminama Lietuvoje.
- LVŽS – žemės ūkio politikos srityje stipri partija, todėl ir jos 2024 m. programoje daug dėmesio skiriama **tvariam žemės ūkiui**, kuris prisidėtų prie klimato kaitos mažinimo. Palaikomos ekologinės žemdirbystės, biologinės įvairovės išsaugojimo, dirvožemio kokybės gerinimo ir atsakingo išteklių naudojimo iniciatyvos. Programoje numatoma žemės ūkio sektoriaus adaptacija prie klimato kaitos ir ūkininkų, diegiančių tvarias praktikas, rėmimas. Nemažai dėmesio skiriama ūkininkų, apsirūpinimo maistu ir vietos gamybos skatinimo reikalams. Programoje kalbama apie miškų ir gamtos apsaugą, tačiau tai grindžiama labiau nacionalinės kontrolės, o ne klimato kaitos švelninimo logika. Miškų klimatinė funkcija (pvz., anglies kaupimas, klimato reguliavimas) neminima.
- **Transportas ir infrastruktūra.** LVŽS programoje pabrėžiamas susisiekimo prieinamumo gerinimas, kartu siekiama mažinti transporto sektoriaus poveikį klimatui. Skatinama viešojo transporto plėtra,

²⁴ Liberalų sąjūdis. (2024). Liberalų sąjūdžio Seimo rinkimų programa 2024. Prieiga per internetą: <https://liberalai.lt/wp-content/uploads/2024/09/LIBERALU-SAJUDZIO-SEIMO-RINKIMU-PROGRAMA-2024.pdf>

Liberalų sąjūdis pristatė programą Seimo rinkimams: ragina nekariauti tarpusavyje. (2024 m. rugpjūčio 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2024/08/29/news/liberalu-sajudis-pristate-programa-seimo-rinkimams-ragina-nekariauti-tarpusavyje-33925225>

Liberalų sąjūdis. Rinkimai 2024. Prieiga per internetą: <https://liberalai.lt/rinkimai-2024/>

Liberalų sąjūdis. (2024). Programa pilna 2024. Prieiga per internetą: https://liberalai.lt/wp-content/uploads/2024/03/Programa_pilna_24.pdf

Liberalų sąjūdis. (2024 m. kovo 15 d.). R. Lopata: ateities gerovės principą įtrauksime į kasdienę politiką. Prieiga per internetą:

<https://liberalai.lt/naujienos/r-lopata-ateities-geroves-principa-itrauksime-i-kasdienę-politika/>

Liberalų sąjūdis. (n. d.). Aplinkosauga ir energetika. Prieiga per internetą: <https://liberalai.lt/programa/aplinkosauga-ir-energetika/>

Pikelytė, M. Liberalų sąjūdis pristatė programą Seimo rinkimams: ragina nekariauti tarpusavyje. (2024 m. rugpjūčio 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/politics/liberalu-sajudis-pristate-programa-seimo-rinkimams-ragina-nekariauti-tarpusavyje-120046409>

mažai taršių transporto priemonių naudojimas ir infrastruktūros modernizavimas. Minimas siekis plėsti finansinę paramą netaršioms transporto priemonėms.

- **Socialinė ir ekonominė dimensija.** Klimato kaitos sprendimai programoje siejami su socialiniu teisingumu ir ekonomine gerove, pabrėžiant, kad perėjimas prie žalesnės ekonomikos turi būti socialiai atsakingas ir įtraukiantis. LVŽS remia inovacijas ir žaliąsias investicijas kaip būdą kurti naujas darbo vietas ir užtikrinti ilgalaikį ekonomikos tvarumą.

Apskritai klimato kaita LVŽS programoje minima tik lakoniškai. Tai rodo, kad ši sritis nuvertinama ar jai trūksta aiškių prioritetų. Partija neskiria pakankamo politinio dėmesio nei ŠESD mažinimo, nei prisitaikymo prie klimato kaitos klausimams. Geopolitiniai ir ekonominiai klimato politikos aspektai neanalizuojami, juntamas nacionalinis uždarumas, o ne integracija į tarptautinį klimato politikos lauką. Nėra aiškos vizijos dėl anglies dvideginio mažinimo energetikos sektoriuje. Nekalbama apie žaliosios transformacijos tikslus iki 2030 ir 2050 metų. Neaptariamas energetinis teisingumas ar iškastinio kuro subsidijų mažinimas. LVŽS deklaruoja žaliąją tapatybę, tačiau programoje iš esmės klimato kaitos temos vengia.²⁵

Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos 2024 m. rinkimų programoje klimato kaita kaip atskira prioritetinė sritis neišskirta, tačiau dokumente galima identifikuoti tam tikras su aplinkos apsauga, energetika ir tvarumu susijusias nuostatas, atitinkančias klimato kaitos švelninimo tikslus.

Partijos siūlymą **skatinti biokuro gamybą** galima traktuoti kaip žingsnį link mažesnės priklausomybės nuo iškastinio kuro ir ŠESD emisijų mažinimo. Programoje išskiriamas aplinkos apsaugos klausimas, tačiau jis aptariamas gana lakoniškai, nedetalizuojant apie konkrečias klimato kaitos mažinimo priemones ar tikslus. Numatoma skatinti **efektyvų gamtos išteklių naudojimą**, pavyzdžiui, minima parama fotovoltinės energijos gamybai bei mažiems vėjo jėgainių parkams, ypač mažiau urbanizuotose vietovėse. Taip pat siūloma plėtoti saulės parkus valstybinėje žemėje bei mažųjų vėjo jėgainių tinklą viešajame sektoriuje. Tokie planai atitinka žaliosios energetikos plėtrą ir gali prisidėti prie klimato tikslų siekimo. Tačiau neaptariamas ŠESD emisijų mažinimas, iškastinio kuro atsisakymas ar subsidijų peržiūra. Biokuro gamybos skatinimas savaime nėra „žalias“ sprendimas. Kaip tik priešingai – gali padidinti miškų naikinimą ar žemės naudojimo problemas.

LLRA-KŠS programoje skiriama dėmesio **kaimo plėtrai ir žemės ūkiui**, numatoma remti kaimo turizmą ir žemės ūkio veiklas, kurios gali būti susijusios su tvarių gamtos išteklių naudojimu bei vietos bendruomenių stiprinimu. Skatinama statyti karkasinius namus, kurie gali būti energiją taupantys, naudoti atsinaujinančiųjų šaltinių energiją. Palaikomas kaimo turizmas, fotovoltinė energetika, smulkieji ūkiai. Vis dėlto programoje pasigendama klimato kaitos ir žemės ūkio sąsajos, taip pat ŠESD emisijų mažinimo šiame sektoriuje galimybių, prisitaikymo prie pokyčių aptarimo.

²⁵ Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga. (2024). 2024 metų rinkimų į Lietuvos Respublikos Seimą programa. Prieiga per internetą: <https://lvzs.lt/2024-metu-rinkimu-i-lietuvos-respublikos-seima-programa/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Programoje nemažai kalbama apie ilgalaikę šalies tvarumo strategijai svarbius **socialinius klausimus**, susijusius su šeimos gerove, socialiniu saugumu, demografija ir pan., tačiau tiesioginių klimato kaitos sprendimų šioje srityje nėra išskirta. LLRA-KŠS palaiko vietos bendruomenių stiprinimą ir savivaldybių savarankiškumo didinimą – tikėtina, kad teigiami pokyčiai šiose srityse leistų efektyviau įgyvendinti vietos lygmens aplinkosaugos ir klimato kaitos priemones. Žadama propaguoti ekologinio mąstymo ugdymą nuo vaikų darželio, tačiau programoje nėra struktūrinio švietimo klimato tema plano. Neužsimenama apie ES žaliąjį kursą, klimato priemonių finansavimą, klimato diplomatinį įsipareigojimą.

Programoje akcentuojamas **kelių infrastruktūros gerinimas**, tačiau nėra aiškių nuostatų dėl transporto sektoriaus poveikio klimatui mažinimo ar „žaliųjų“ transporto sprendimų skatinimo. Nekalbama apie transporto sektoriaus dekarbonizaciją, elektromobilių plėtrą, viešojo transporto transformaciją ar miestų mobilumo strategijas.

LLRA-KŠS programoje stinga požiūrio į klimato kaitą kaip visapusišką grėsmę pristatymo. Trūksta nuoseklios analizės dėl taršos mažinimo tikslų bei priemonių, dėl prisitaikymo prie klimato kaitos, taip pat dėl atitinkamų žemės ūkio, transporto ir pramonės sektorių transformacijų. Partijos programinėse nuostatose prie klimato kaitos klausimo priartėjama netiesiogiai ir gana fragmentiškai. Akcentuojamas biokuro gamybos ir atsinaujinančiosios energetikos skatinimas, tvari kaimo plėtra, socialinės ir ekonominės gerovės augimas. Tai gali prisidėti prie klimato kaitos švelninimo, tačiau trūksta konkrečių tikslų ir sisteminių priemonių, skirtų visapusiškai spręsti klimato kaitos problemas. Be bendro įrodymais grįsto klimato politikos suvokimo bei integralaus strateginio plano kyla rizika neįsitraukti į efektyvų nacionalinių ir tarptautinių klimato tikslų įgyvendinimą.²⁶

7. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Klimato kaitos problematika jau yra įsitvirtinusi Lietuvos politinių partijų darbotvarkėse – dauguma partijų pripažįsta klimato kaitos grėsmę ir deklaruoja siekį mažinti ŠESD emisijas, pereiti prie atsinaujinančiosios energetikos ir didinti ekonomikos tvarumą. Tačiau partijų programose vis dar trūksta nuoseklumo, konkretumo ir ambicingų sprendimų.

Visų pirma, stokojama aiškiai apibrėžtų, kiekybiškai išreikštų klimato tikslų ir priemonių. Dažnai apsiribojama bendromis frazėmis, o detalūs veiksmų planai, aiškūs rodikliai ar tarpiniai tikslai lieka neapibrėžti. Antra, nepakankamai išplėtotas prisitaikymo prie klimato kaitos padarinių aspektas. Trečia, trūksta integralaus požiūrio į žiedinę ekonomiką, miškininkystės ir žemės ūkio transformaciją. Galiausiai, neskiriama užtekstinai dėmesio socialinio teisingumo klausimams žaliosios transformacijos kontekste.

²⁶ Lietuvos lenkų rinkimų akcija – Krikščioniškų šeimų sąjunga. Programa. Prieiga per internetą: https://www.awpl.lt/?page_id=60&lang=lt
Tomaszewski išreiškė abejones dėl klimato kaitos: ši sąvoka – utopija. (2024 m. balandžio 25 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/politics/tomaszewski-isreiske-abejones-del-klimato-kaitos-si-savoka-utopija-120052385>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Dauguma partijų klimato politiką sieja su ekonomikos modernizavimu, tačiau išlieka pavojus, kad tradiciniai ekonominio augimo ir konkurencingumo tikslai, jei jie bus įgyvendinami ignoruojant aplinkosauginius kriterijus, gali prieštarauti žaliajo kurso įsipareigojimams.

Politinis spektras Lietuvoje, kaip ir Europoje, lemia klimato politikos ambicijas – kairiosios ir žaliųjų partijos siūlo aktyvesnius veiksmus, dešinėsios dažniau akcentuoja ekonominius interesus ir atsargumą. Tarptautiniai pavyzdžiai rodo, kad politinis klimato kaitos neigimas ar vilkinimas turi realių pasekmių – stabdo pažangą, didina visuomenės poliarizaciją ir sunkina tarptautinį bendradarbiavimą.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Klimato politiką būtina **ne tik konkretinti, bet ir realiai įgyvendinti**. Svarbu, kad partijos pereitų nuo bendro pobūdžio deklaracijų prie aiškių, pamatuojamų tikslų (pvz., ŠESD emisijų mažinimo rodiklių, tokių kaip 55 proc. iki 2030 m. ir neutralumo klimatui iki 2050 m.), veiksmų planų ir reguliaraus jų įgyvendinimo vertinimo. Būtinai aiškiai apibrėžtos, pagal laiką ir išteklius pamatuojamos veiksmų gairės.
- Svarbus **sisteminis požiūris ir integralumas**. Klimato politika turi apimti visas pagrindines viešosios politikos sritis – ekonomiką, energetiką, transportą, žemės ūkį, švietimą, socialinę politiką.
- Reikėtų daugiau dėmesio skirti **prisitaikymo prie klimato kaitos sprendimams**. Turėtų būti plėtojamos konkrečios priemonės, skirtos infrastruktūrai, sveikatos apsaugai, žemės ūkiui, vandens valdymo sistemoms ir miestų atsparumui karščio bangų, potvynių ir kitų ekstremalių gamtos reiškinių atvejais didinti. Svarbu ne tik mažinti ŠESD emisijas, bet ir adaptuotis prie jau neišvengiamų klimato kaitos padarinių – investuoti į infrastruktūrą, ekosistemų atkūrimą, rizikų valdymą ir pan.
- Būtina aktyviau diegti **žiedinės ekonomikos principus** – propaguoti ne tik atliekų perdirbimą, bet ir produktų gyvenimo ciklo prailginimą, atsakingą vartojimą, atliekų prevenciją.
- Labai svarbi **tvari žemės ūkio ir miškininkystės pertvarka**. Siekiant didesnės CO2 absorbcijos ir biologinės įvairovės išsaugojimo būtina labiau remti ekologinį ūkininkavimą bei atsakingiau valdyti miškininkystės sektorį.
- Žaliosios transformacijos kontekste itin aktualus ir **socialinio teisingumo užtikrinimas**. Klimato politika turi būti derinama su socialinės apsaugos sritimi, kad žaliaji transformacija nepadidintų socialinės atskirties. Be to, svarbu **didinti visuomenės informuotumą** apie klimato kaitą ir su ja susijusių priemonių įgyvendinimą, įtraukti piliečius į atitinkamų sprendimų priėmimą.
- Lietuva turi aktyviai dalyvauti ES ir platesnėse **tarptautinėse klimato iniciatyvose**, siekti ambicingų bendrų tikslų ir būti pavyzdžiu regione. Svarbu stiprinti regioninį bendradarbiavimą (ypač su Baltijos jūros regiono valstybėmis), siekti suderinti klimato veiksmus ir užsitikrinti geopolitinį saugumą.
- Klimato kaitos iššūkiai reikalauja **sisteminių, ilgalaikių ir ambicingų sprendimų**. Lietuvos politinės partijos turi galimybę tapti pokyčių lyderėmis, jei pasiryš drąsiau žengti nuo deklaratyvių pareiškimų prie realių veiksmų, užtikrins nuoseklų politikos įgyvendinimą ir įtrauks visuomenę į tvarios ateities

kūrimą. Sėkmė priklausys nuo politinės valios, visuomenės paramos ir gebėjimo pasinaudoti klimato transformacijos teikiamomis galimybėmis.